SG

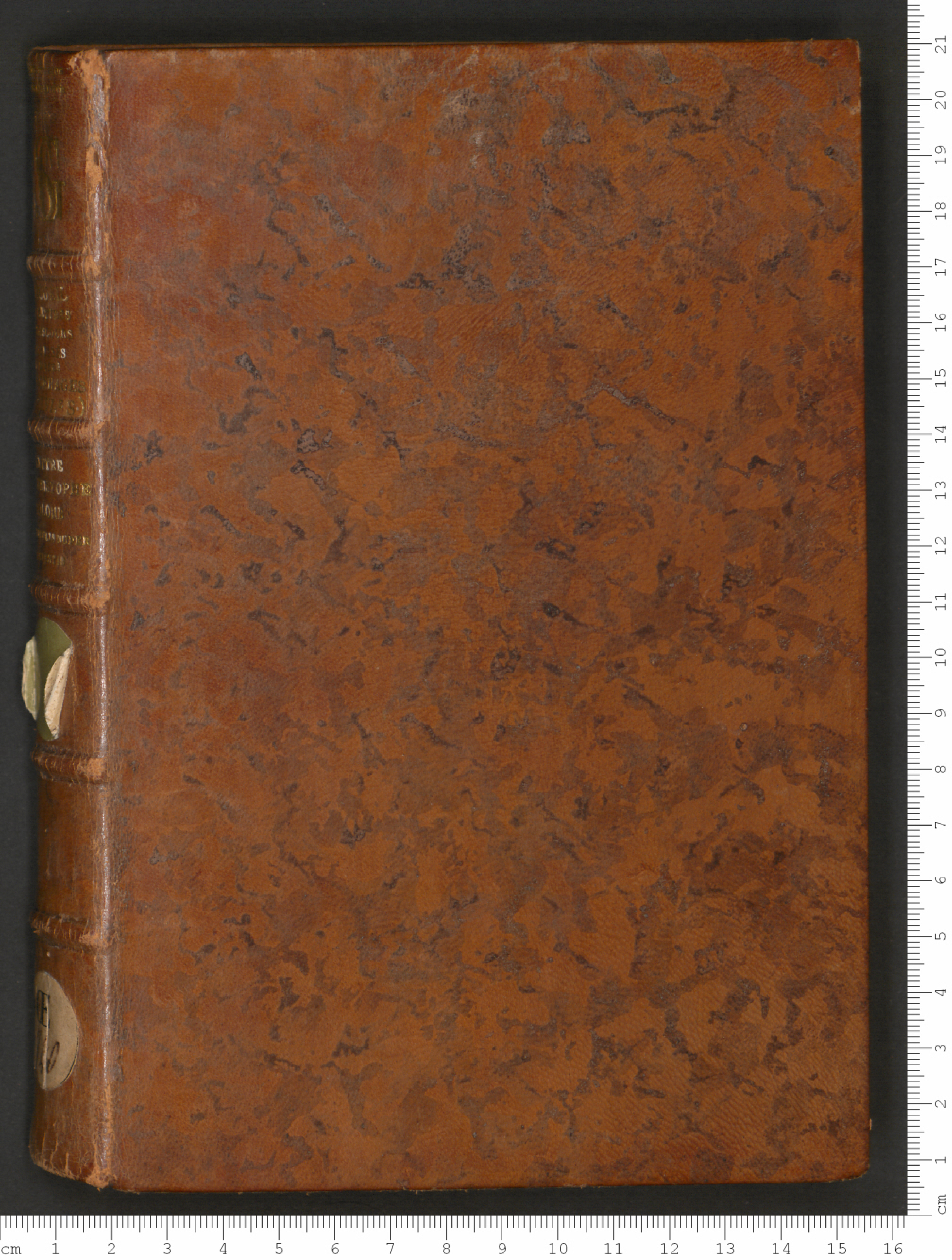
RECUEIL
DE LETTRES
ET DISCOURS
ADRESSÉS
A DIVERS
PERSONNAGES
(XV-XVI.e S.)

LETTRE
DE CHRISTOPHE
COLOMB
DE INSULIS NUPER
INVENTIS

La pièce 3 de ce recueil est la seconde édition de la traduction latine de la Lettre de Colomb relatant la découverte du Nouveau Monde.

Elle a été imprimée par Stephanus Planck, à Rome en 1493, lequel a également imprimé la 1re édit. — mais en omettant au titre le nom de la reine Isabelle.

Dans celle-ci, Planck corrige cette omission, ainsi que le nom du trésorier des Rois Catholiques.

C'est le no 4 de ma Bibl. Amer. Vetustissima.

Henry Harrisse

3 juin 1892

les fiches portent pièces 1 à 6.
puis pièces 1 à 30.

P. 1 – – Daté de 1522
2 – – id –
3 – circa 1522
4 – ––
5 – ––
6 – Daté de 1522

} Ces six premières pièces forment les ffts. 1 à 27 du vol. et sont toutes du XVIe s.

Pièces incunables :

n° 1 (6)	Daunou	463	– Pellechet	4090
2 (7)	–	416	–	3230
3 (8)	–	omis	–	omis
(cf. 2 autres ex. D. 480 OE XV. 351 p. 12).			–	5060 et un 4e ex.
4 (9)	Daunou	718	–	3862
5 (10)	–	465		
6 (11)	–	675		
7 (12)	–	omis	Pellechet	omis
(cf. OE XV. 351 p. 27		667	–	1686)
8 (13)	Daunou	710		
9 (14)	–	omis	–	omis
(cf. OE XV. 351 p. 22		671	–	5019)
9* (15)	–	omis	–	
(cf. OE XV. 351 p. 23		669		
9** (16)	–	omis		
(cf OE XV. 351 p. 28		673		
10 (17)	–	653		
11 (18)	–	665		
12-13 (19)	–	674	Pellechet	2048
14 (20)	–	omis		
(cf OE XV. 351 p. 29		712		
15 (21)	–	461	Pellechet	4816
16 (22)	–	588	–	4433
17 (23)	–	590	–	2836
18 (24)	–	omis mais sous le n° 832 Daunou cite l'ex. [351] qui n'existe pas ds. cet autre recueil : c'est sans doute une erreur		
19 (25)	–	534		
20 (26)	–	792		
21 (27)	–	419 coté à tort [351] ?		

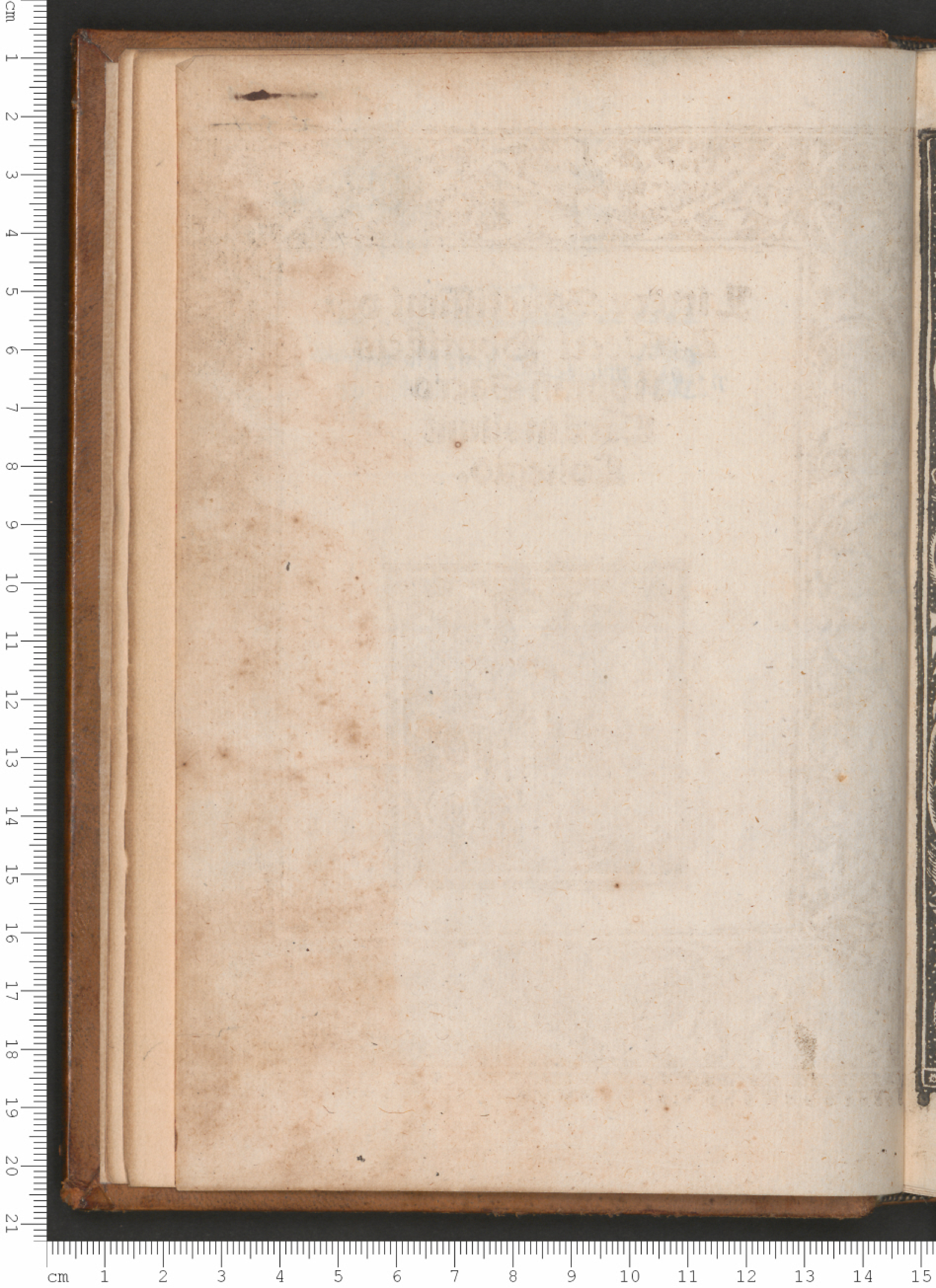
T.S.V.P.

22 (28). Daunou 717.
23 (29) — 287.
24 (30) — 313
25 (31) — 314
26 (32) — 466
27 (33) — 451

---

28 (34) Pièce datée de 1523
29 (35) — 1524
30 (36) — 1521.

n.° 4 (9) Lettre de Christophe Colomb

n° 19.

¶ Propositio facta p Oratores S·D·N· Inno·pape·viij·corã xpi anissimo dño Carolo·viij·frãcoꝝ rege: ꝛ eius cõsilio proponẽte: Reuereñ·patre dño Leonello epõ Tragurieñ·vno ex eisdẽ orato rib⁹: Parisius ĩ palacio regio: Die·xx·Januarij. M·cccc·lxxxviij·

Omani pontifices xpianissime rex quibus a saluato re nostro in persona bti Petri aplõꝝ principis: ut ex sacro euangelio edocemur: dñice oues in ligationẽ ꝛ solutionẽ: in edificationeʒ ꝛ confirmationẽ pascende credite sunt: Cõsueuerũt olim maiores tuos exhortari: uel ut sacrosanctũ redẽptoris nostri sepulchrũ: ꝛ oriẽtales ꝓuincias ex barbaroꝝ faucibus eriperẽt: uel ut laborãtibus in Asia xpi fidelibus opem ferrent· Feruẽteqꝫ tunc in deũ timore pariter ꝛ amore: ac in proximũ charitate: audita est vox incãtantis patris: incantantis sapienter· Procul aberat periculũ: ꝛ nihilominus nõ propagandi imperij: aut humane laudis cupidine moti: sed ꝛ auertendi tã ingentis obprobrij a noĩe xpiano: ꝛ acquirẽdi aĩas deo: Ac celestem ꝛ ĩmortalẽ gloriã adipiscẽdi ardore succensi: exercitus maxios: instructissimosqꝫ: paratissimas classes: cũctas regni opes: semetipsos deniqꝫ: cũ filijs ꝛ fratribus infl ãmante Sũmo pontifice: tam sctõ operi deuouerũt· ¶ Nota sunt eiusmodi gloriosa ĩmortaliaqꝫ exẽpla xpianissi·rex: nõ opus est multo in eoꝝ inquisitiõe studio atqꝫ labore· Uiuũt enĩʒ deo felices ille aĩe: volitãtqꝫ per ora hoĩm sempiterna cũ laude: Bolionij fratres Gotifredus: Eustachius: ꝛ Balduinus Uiuũt magnus Hugo Philippi francoꝝ regis frater· Robertus Normãdie: Robertus flandrie: Stephan⁹ carnoten ac Raimũdus sancti Egidij comites: qui vna cũ multis alijs ꝓn cipibus: hortãte Urbano·ij·ponti·max· in Asiaʒ secũ ingẽtes xpi pugilũ copias ducẽtes profecti: editis maximis infideliũ stragibus: Anthiochiã: Hierusalẽ: compluresqꝫ alias clarissimas vrbes ex eoꝝ tyrãnide receperũt. Celebris quoqꝫ est memoria Ludouici francoꝝ regis: qui suadẽte Eugenio·iij·summo pontifice: salutifera cruce insignitus: coacto paratissimo exercitu Antiochiaʒ

25

delatus: nō mediocri rei xpiane adiumēto fuit. Nulla vnq̄ȝ obscurabit obliuio preclarissimas Philippi francorum regis: ꝛ Odonis Burgundie ducis: res pro fide orthodoxa impigerrime gestas: qui periclitantibus xpianis in Asia: Clementis. iij. romani pōtificis monitionibus excitati: simul cum multis alijs principibus maximū presidiū attulerunt. Frequens est in benedictionibus alterius Item Philippi francorum regis recordatio: qui cōgregato in Gallijs ab Odone Tusculano epo Cardinale Innocentij. iiij. ꝛ aplice sedis legato: innumero cruce signatorum exercitu: ducem vltro se prebuit: illoq̄ȝ in insula Cypro aucto ad Damiatā vrbem insignē obsidendā perrexit. Rursusq̄ȝ Clementis. iiij. summi pontificis suasionibus motus: illo iam defuncto: ꝛ aplica sede vacāte vna cum Albaneū. epo Cardiali sedis eiusdē legato: maximā in Afros duxit expeditionē: illis domitis in Asiam ad ferendū cōmodius xpianis auxiliū profecturus. Quē Massilia soluentē tres quoq̄ȝ eius filij ꝛ rex Nauarre: ac Theobaldus Campanie comes secuti sunt tantus erat propulsandi inimicos crucis xpi: ꝛ religionis nr̄e propagande in hac inclita regia domo animorum ardor. Post hac frigescente vbiq̄ȝ terrarum charitate: torpētibusq̄ȝ pncipibus: ꝛ romanos pontifices clamātes: audire nolentibus: seu inuicē intestino bello digladiantibus: viresq̄ȝ reipublice xpiane cōsumentibus: prolapsa est mirūimmodū res xpiana Inuictissime rex: eoq̄ȝ ut vides deducta est: ut nō iam pro hierosolymis: pro Asia: pro Grecia ad te: sicut maiores tuos: hortādū huc nos miserit sancta sedes apostolica. ꝛ illi presidens sūmus pontifex Innocētius. viij. qui te cū maiorū tuorum: ꝛ clare preserti memorie Ludouici patris tui singularibus in eandē sedem meritis: tum ingenti spe: q̄ȝ pro eadē sede ex prestantissima indole tua cōcepit: incredibili dilectione cōplectitur: Sed pro Italia: pro ipsis sancte romane ecclesie oppidis ciuitatibus: ac peculiaribus populis te hortatū venimus xpianissime princeps: Quos ut illi uel cōseruarent: uel restituerent: preter Pipinos ꝛ Carolos cōplures maiores tui francorum reges: ꝯtra ipsius hostes bella sumētes: nullis sūptibus: nullis laboribus: nullis

periculis pepcerūt. Quis tēporibus regū progenitorꝝ tuorꝝ: ques cōmemorauimꝰ: credidisset inuictissime rex ꝙ hac tēpestate te ꝓ italia p̄o terris scē romane ecclesie cōtra imanissimos religionis xpiane hostes Turcos: hortatū venturi essemus: cū eo tpe in Palestina in egypto: ⁊ in finibus Asie cōtra illos pro fide xpi ab eisdē ꝓgenitoribus tuis certaretᷣ. Sꝫ vereor ne eo modo quo in has calamitates lapsi sumus: in deteriores quoqꝫ (nisi id deus auertat) incidamus. Olim siquidē torpētibus ut mō dicebaꝫ xpianis principibus: seu inter se dissidētibus ⁊ finitimorꝝ clades affectātibus: Gregorij. x. in cōcilio Lugduneñ. cura uel sollicitudo suppetias ferēdi hierosolimis sortiri nequiuit effectū. Insuper Nicolaꝰ ponti. eius nois quartus proposito cruce signandorꝝ militum edicto: ne in Asiaꝫ xpiana res penitus deperiret: data ex ecclesie erario pecunia mille ⁊ quingētos equites cōduxit: in Asiamqꝫ deportari curauit: quos licꝫ ingens crucesignatorꝝ multitudo secuta sit magis tñ perniciosa ꝙ̄ vtilis extitit: cum nullus christianorꝝ p̄ncipum se illi ducem obtulerit: sub Bonifacio item. viij. anno iubilei ab eo celebrati: inumera multitudo hierosolymitane expeditioni deuota: si ducem quēpiam nacta esset: in Asiam alacriter properasset. Multa quoqꝫ a Clemente. v. ponti. maxi. in cōcilio Vienensi de auxilio hierosolimā mittendo tractata sunt: que negligētibus principibus xpianis euanuerūt. Quāuis enim Philippus francorꝝ rex cū duobus filijs Ludouico rege Nauarre: et Carolo Velesij comite succurrēde hierosolyme se deuouisset: in irritū tñ oia cecidere. Ex eo tēpore desperatis xpianis rebus: in Asia inualuerunt adeo religionis nostre hostes cōtra nos inuictissime p̄nceps: ut nō longo tēporis interuallo: eiectis ex cōtinenti Asie xpianis: transmissoqꝫ Bosphro Thracio Europaꝫ infestā reddere ceperit: ⁊ capta Hadrianopoli Constantinopolim: ⁊ reliquā Greciam diu vexatā in eas angustias adduxerunt: ut non multo post tempore cum ingenti nominis xpiani iactura ⁊ ignominia: in eorum venerit potestatem. Jactabant xpiani principes illos hereticos dignos ope nō eē: ⁊ nō aduertebāt occupato Europe claustro

cum nō fuerint greci ⁊ cristiani

auctoqꝫ viribus ⁊ locis oportunis hoste: ⁊ maris ⁊ terre: ut ꝓtigit
liberū aditū: ne dicā imperiū: adepturū. Aggressus est inde Me-
sios: mox Noricos inferiores: ⁊ nemīe illis velut hereticis seu sciſ
maticis opem ferēte: breui tēpore sine controuersia subiugauit.
Anxit hec cura prestantissimū illū romanū pontificē Eugenium
iiij. qui q̄muis plurimis difficultatibus circūdatus est: cupiēs tn̄
his: ne sequerent̄ occurrere: misit terra mariqꝫ legatos: paratissi-
mis cū exercitibus: ⁊ classibus cōtra cōes hostes: qui reliquis p̄n
cipibus: Pānonice rege excepto: quiescētibus. Demū eoꝝ inume-
rabili multitudini nō sine ingēti cede: cedere sunt coacti. Anxit
⁊ alios etatis nr̄e pontifices: qui ⁊ classes cū legatis in hanc san-
ctam expeditionē destinarūt: ⁊ suas qn̄qꝫ personas obtulerūt. Sꝫ
potentioꝝ principū presidio destituti: parum uel nihil ꝓficere va
luerunt. Nemini xp̄ianiss. princeps vanas me sepe antea voces il
las audiuisse: nullos adhuc catholicos principes uel populos fu-
isse a Turcis oppressos: aut vllo detrimento affectos: Sed indi-
cto Venetis bello: Macedonia: totoqꝫ Illirico depopulato: factis
in pānonias: ⁊ in Noricū superius īnumeris excursiōibus: ita ut
in ipsam vsqꝫ Bauariā penetrarint: omnia igni ⁊ ferro vastantes
Captaqꝫ Calcide: ⁊ Scodra recepta: cognitū est tandē etiā catho-
licos ipsos hoc malū apprehendere posse. Miserū sane erat audi-
re templa sacraqꝫ oīa incensa ⁊ diruta aut ꝓphanata: interfectos
sacerdotes ⁊ senes om̄i genere atrocissimi cruciatus: iuuenes: vir
gines ⁊ pueros: velut pecora longo agmine cōcatenatos: in nefā-
dam seruitutē abduci: sed miserius erat miserū ipsum spectaculū
cernere. Tāta diuersis tēporibus ex regionib⁹ illis: p̄ter necatos
⁊ vili seruicio addictos: abacta est xp̄ianoꝝ multitudo: quib⁹ mi
litie educatis: exercitus suos turcus instruxit: q̄ illis pro nobis
pugnātibus: si ita a principibus nr̄is fuissent instituti: ex Euro-
pa saltem facile pelli potuisset. Taceo quantū auri: quantū argē-
ti: aliarūqꝫ opū aut asportauerit: aut ex captiuoꝝ redemptionib⁹
corraserit. Que si cōtra eū impense fuissent: nō tam ex propinquo
nunc periculū istud deploraremus. Pugnatū est cū Turcis ab

ipsis quoqȝ germanis gēte bellicosissima: dū ipsis in ꝓprijs lari-
bus resistūt. Sed qꝛ incautius pugnauere: uel pluribus pautiores
sup̄iores esse nequiuerūt: occulto dei iudicio Turci cruētissimas
semꝑ in eis strages edidere. Pugnatū est etiā apud Sontiū am-
nē in faucibus Italie a parua venetoꝝ militū manu cū eoꝝ innu
mera multitudine pari fortuna: dum eoꝝ in Italiā excursionē re-
primere cōtendūt: que clades ingentiū extitit causa maloꝝ. Con
fecta enī cū venetis pace: qꝛ soli diutius tantā belli molē sufferre
nequibant: Turcus alia via tētandā esse Italiaȝ ratus: traiecto
ex aulone adriatico sinu: ꝛ expositis in Apuliā haud exiguis pe-
destriū ꝛ equestriū militum copijs ex improuiso tāto impetu Hy
druntē eius regionis metropolim oppugnare adortus est: ut pau
cis post diebus nemine succurrēte illā vi ceperit: omniqȝ crudeli-
tatis genere in ea sit debacchatus: ꝛ archiep̄o pontificalibus orna
mentis induto: cum clero ꝛ ciuibus in ecclesia trucidato. sacrisqȝ
oībus ꝓphanatis ꝛ ꝓstitutis virginibus: iunioribusqȝ cū pueris
Cōstantinopolim in miserrimā seruitutē missis: maximū vniuer
sale Italie terrorē incussit. Licȝ aūt Ferdināдus rex a Sixto. iiij.
ponti. max. Sacroqȝ reuerēdissimoꝝ. S. R. E. cardinaliū cetu pe-
cunia adiutus terrestrē exercitū cōtraxisset. Idēqȝ Sixtus instru
ctam classem cū legato illuc direxisset. nisi tñ diuinū nobis affu-
isset auxiliū quo Maomethi Turcoꝝ tyranni mors: ꝛ inter fili-
os discordia interuenit: formidandū esset incendiū illud latiꝰ fu-
erit diffundēdū. Uides xp̄ianissime rex q̄ȝ breui tēpore ex Asia
in Italiā progressa sit Turcoꝝ seua potentia. Sed qđ lugubrius
est factus est Turcus oīm scelestoꝝ Italoꝝ ex tanta vicinitate et
terra mariqȝ tam formidoloso potētatu refugiū. Non desunt qui
eū ad hoc satis sua sponte aīatum ad inuadendū Italiā: ꝛ preser
tim. S. R. E. patrimoniū inuitēt: ꝛ oblatis munitissimis recepta
culis sollicitent ꝛ incendāt. Sup̄iori anno rem nefandissimā refe
ram inuictissime princeps: cū quidaȝ filius perditionis Buccoli-
nus Gozonus in militari exercitio nō obscure versatus: dominā
di libidine accensus: patriā suam Auximū Piceni ciuitatē natura

li munitiõe ⁊ ciuili bello inter Juliũ cesarẽ ⁊ Gn. Pompeiũ ⁊ Gothico a Bellisario Justiniani impe. duce gesto celeberrimã: bonis ciuibus aut pulsis aut crudelissime necatis occupasset in illiusqͫ tyrannũ se erexisset: a iaduertens conatus suos aduersus summũ ponti. p̄ualere nõ posse: iratis nũcijs ipsi Turco ꝓprie patrie obtulit deditionẽ. Exhorresceres ꝑfecto xp̄ianissime rex pro tua benignitate ⁊ religione si videres deditionis cõditiões que ab exploratoribus intercepte apud nos sunt ab hoc nefario latrone cõceptas. ⁊ ab eodẽ Turco admissas. ac suo chyrographo confirmatas. cũ inter cetera abhominãda postulata misso Auximũ decem miliũ tam equestriũ q̃ pedestriũ pugnatoꝝ exercitu sub pena capitis infra semestre spaciũ totũ Picenũ ei subiugaturũ polliceat̃. ex quo illi ut ipse affirmabat vniuerse Italie imperiũ illi succederet. Qđ quidẽ euenisset nisi sũmus ponti. Innocẽ. viij. vigilãtissima diligẽtia maximis sumptibus robustissimisqͫ copijs preueniens turcoꝝ aduentũ facinorosũ illũ patrie ⁊ reipub. xp̄iane ꝑditorẽ opprimi curasset. Neqͫ enĩ est ambigendũ quin Auximo occupata paucis admodũ diebus totũ Picenũ prouinciã oĩm terrarũ ecclesie fertilissimã. ⁊ inde breui tẽpore oẽm Italiã sibi Turcus subacturus esset. At si Turcus qđ deus auertat ut sepe molitus est. ⁊ nũc quoqͫ machinari nõ desinit Italiã oĩum rerũ fertilissimã. ⁊ terra mariqͫ situs opportunitate ad maximas res gerẽdas cõmodissimã. potẽtissime sue tyrãnidi subijceret facilimũ procul dubio transitũ ad reliquas xp̄iane reipub. prouincias inuadẽdas haberet. Ex quo quãta bone deus fideliũ tuoꝝ strages accideret quantũ sanguinis effunderet̃. Que calamitates que miserie seq̄rent̃. Neqͫ enĩ Turcoꝝ effera rabies ⁊ immanis crudelitas inexplebilisqͫ xp̄iani cruoris sitis Italice finibus cõtenta quiesceret. sed priscos ⁊ cõtinuatos truculẽtissime gentis sue mores nõ deserens. viribus ⁊ locoꝝ oportunitate aucta. secũdoqͫ successu inflata vlterius ꝑgredi non dubitaret. ⁊ quacũqͫ sibi iter igni ⁊ ferro facere ⁊ xp̄ianissimũ nomẽ ad qđ anhelat vbiqͫ penitus delere conaret̃. Nemo aũt quantacũqͫ potẽtia polleat adeo suis virib⁹ cõ-

sidat·ut excidiū Italie deses cernere·ꝛ crudelissimū ac potentissi
mū cōem hostē finitimū sibi fieri velit·inani illa spe forte sublat⁹
ꝙ uel se ab illo tueri·uel illū iam sibi vicinū facile cōficere posse ꝑ
sumat. Siquis ita affectus est contēplet̄ queso debilē ꝛ sordidam
huius impijssime natiōis ex mōte Caucaso originē·ꝛ quot proui
cias quot regna quot imperia sibi subdiderit secū cōputet·ꝛ ꝑteri
toꝝ exēplo sibi persuadeat. nisi anteꝙ̄ sedē belli in Italia occupet
illi occurrat̄ de rebus xp̄ianis actū esse·qꝛ eisdē artibus quib⁹ ad
hanc amplitudinē creuit (vtinā simus falsi vates) reliquū Euro
pe sibi quoqꝫ subijciet. Cuius rei argumēto sunt ipsi quoqꝫ Roma
ni. qui diutius in acquirēda tota Italia ꝙ̄ in cetero orbe labora
uerūt·Proinde itaqꝫ cōsiderans pius pater ꝛ sapiētissimus ponti
fex Innocē. viij·ꝛ certissimis vndiqꝫ nūcijs cōpertū habens Tur
cū ex Aurimi recuperatiōe taꝫ munito frustratū refugio. nō ꝓpte
rea a cupiditate inuadēde Italie deterritū·sed magis irritatum·
maximos insolitosqꝫ facere apparatus ad aggrediēdas primo ve
re terras ecclesie ut cōtra omnes potētatus Italie si etiā vniti si
bi resistere pergāt supior esse valeat·nō vltra morandū ratus·sta
tuit inferre potius īmanissimis infidelibus bellū ꝙ̄ eos cū tanto
xp̄iane reipub· periculo in Italia ꝛ in visceribus terraꝝ ecclesie ex
pectare· Illoꝝ vero potētie etiā cū tota Italia se imparē esse· reli
quorūqꝫ principū auxilia necessaria sibi fore cognoscēs·ꝛ probe sci
ens eos foris bella gerere nō posse nisi domi fuerint pacati·cū do
lenter acceperit maiestatē tuā· in qua exemplo predecessoꝝ tuorū
plurimū spei locauit·multas in hoc inclito regno cū ex dissentio
nibus inter te ꝛ subditos tuos ortis·tum ꝓpter intestina bella in
ter te ꝛ finitimos principes substituta turbatiōes ꝑpeti·boni pa
storis officio fungēs voluit ut celsitudini tue operā nr̄am sua au
ctoritate fundatā·ad sedandū cōponendūqꝫ eiusmodi discordias
offeremus·Qđ quidē eo ꝓpensiori aīo facimus quo clarius intel
ligimus intestina ista dissidia. nō sine extrema totius reipu·xp̄i
ane pernicie exerceri· Quibus sublatis dum adhuc integre vires
suppetunt vnanimes ꝛ vnitis copijs vna cum summo ponti·atro

cissim ī cōmunē hostem a xp̄ianoꝝ ceruicibus gloriosissima prede
cessoꝝ exempla sequuti facilius propulsare poteritis· Tuū igitur
erit xp̄ianissime rex· quid in hoc sanctissimo pacis opere nos age
re velis libere cōmonere· nostrum vero tua monita promptissime
capescere· Cum aūt dissidia bella ꝛ turbationes regnoꝝ soleāt
plerūq; delictis tam principū q̄ȝ populoꝝ iram dei ꝓuocantibus
exoriri· Cuius rei domesticū habes exemplū xp̄ianissime rex· Nā
ut est in annalibus regijs dum Robertus francoꝝ rex Hugonis
capet filius Aurelianis pro impetranda pace deum intentissime
oraret· responsum accepit a crucifixo nō habiturū se pacem donec
notoria crimina que in suo regno cōmittebant̄ penitus extirpas-
set· Visum est sanctissimo· D· N· pio pastori ꝛ vniuersali animarū
patri īnumeros abusus ꝛ grandes excessus quos in regno tuo vi
gere nō sine ingenti animi merore percepit a nobis maiestati tue
cōmemorari· eāq; enixissime exhortari· ut clare memorie Ludoui
cū prēȝ imitata illos oīno studeat abolere· Aut nobis in ip̄is euel
lendis auxiliū ꝛ fauorē suū impendat ꝛ cū effectu iubeat impēdi·
Qui profecto sunt adeo graues atq; notorij ut diuina sit merito
ex eis formidanda vindicta· cū aduersus sanctā Ro· Ec· omniuȝ
xp̄ianoꝝ matrē atq; magistrā religionēq; xp̄ianaȝ ꝛ dn̄m nostrū
iesum xp̄m publice perpetrent̄· cum per illos altare contra altare
erecto dei vicarius sūmus pontifex oīum Gallice nationis eccle-
siaꝝ btō Innocentio attestāte fundator cōtemnat̄· eiusq; in vni-
uersali ecclesia primatui illo verbo fundato quo condita sunt vni
uersa partinacissime resistatur· Cum reuerendissimoꝝ ep̄oꝝ alio
rūq; venerabiliū prelatoꝝ dignitas potestas ꝛ iurisdictio pessūde
tur ꝛ conculcet̄· diuino humanoq; iure violato· etiam ip̄a ecclesie
sacramenta non recte dispensentur· Quo quid potest esse in dei
ecclesia peruersius? quid confusius? quid deniq; abbominabilius
His igitur erroribus occurrenduȝ est xp̄ianissime rex· imitādiq;
sunt illustrissimi ꝓgenitores tui· qui qm̄ sancte sedi ap̄lice verbo
ꝛ opere obediētissimi extitere· eoꝝ successus gloriosus deus miri-
fice felicitauit· Nec patiendum est benignā ꝛ religiosam mentem

tuam: quorundam hominũ: qui rerũ nouarũ semper cupidissimi sunt: et proprio cõmodo student prestigiosis suasionibz seduci. Sz illi cũ excessibus suis sunt aucte regia cõpescendi. Quos quidem excessus propter eorum multitudinẽ expressiz duximus ex scripto recitãdos: ut clarius et certius a te perspecti: maturius quoqz valeant succidi. Eorũqz abolitione omnipotẽti deo placato et aiarũ saluti: quaz sũmus põti. pro pastorali officio totis pcordijs affectat cõsulatur: et pax ac tranquillitas celsitudini tue regnoqz tuo: quib9 cuncta prospera cupit quantocius restituatur. Qua parta vnanimi studio et vnitis viribus sanctitas eius cũ tua sublimitate ad hãc sanctam cõtra truculentissimos Turcos expeditionez facilius et cõmodius vacare queat. ¶ Veruz quia ad imensam seuissimãqz Turci potentiam cõtundendã presentaneũ remediũ: fortissimũqz presidiũ ab omnibus haruz rerum peritis iudicatur: Si frater eius: qui nunc in hoc inclito regno tuo prioris hospitalis scti Johannis hierosolymitani nomine custoditur: in summi põtificis potestatẽ traderetur. Iniunxit nobis eius beatitudo: ut suo nomie illum abs te xpianissime rex accuratissima cũ instantia requiramus. Apostolicis itaqz iussionibus obtẽperantes: sublimitatẽ tuam hortamur: ut vnius infidelis hominis: in sũmi pontificis manus traditione id agere velis: quod olim progenitores tui tantis impensis laboribus atqz periculis: ut ostendim9 effecerunt. Liberabis enim nõ solum terras ecclesie: totamqz Italiã: et successiue reliquũ xpianũ orbem tanto discrimine: verum et certã in spem eriges xpi fideles Constãtinopolim saltem: et residuũ Europe de crudelissima nunc barbarorum seruitute recuperandi. Neqz enim si homo iste in summi pontificis mãibus vti ab eo sepenumero petitus est: positus extitisset: Turcus ipse tẽpore occupationis Auximane quicqz contra terras ecclesie moliri ausus fuisset: et nunc ut facit eas terreret inuadere: sed ei potius domi sue: ut pontifex parat: expectandum esset incendium. Vide inuictissime princeps: qz parua re maximo beneficio Romanã ecclesiam matrez tuam afficere queas. Et considera quanta prosperitate priuatur xpia

petit turcum ponti nomine

na respublica ex istius hominis in ocio marcescētis retētiōe. Qꝰ si cogitaris sperat summus pontifex: imo sibi persuadet te honoris regij memorē matri tue periclitanti hoc tam facili auxilio opitulaturū. Cum presertim hierosolimitanus prior a quo captus est homo iste idem velit idem cupiat idem petat. Et clare memorie Ludouicus pater tuus: tuaq₃ celsitudo eidē priori firmiter ꝓmiserit ad eius libitū ex hoc inclito regno tuo captiuū istū absq₃ vlla cōtradictione abduci ꝑmittere. Ludouicusq₃ rex prudētissime intelligens prout erat sapientissimus religiosissimusq₃ huiusmodi rem ad fidem xpianā: cuius sūmus pontifex caput ⁊ princeps est pertinere: nō prius hunc hominē regnū suū ingredi sit passus q̄₃ lr̄as ap̄licas a btē me. Sixto pa. iiij. ea de re recepisset. Non ꝑmittas itaq₃ xpianissime rex summū pōtificē diutius ob hoc aīo tristari: nec maioribus q̄₃ perpessus sit affici detrimentis: sed remotis quibuscūq₃ impedimētis Turcū istū ad manus beatitudinis eius: ad quē₃ spectat libere perduci sinas. Ex quo ⁊ imortale₃ laudem ⁊ sempiternū apud deum ⁊ apostolicā sedem meritū consequeris.

Finis.

